

ДО ПИТАННЯ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті подано й проаналізовано результати опитування студентів Вінницького національного технічного університету щодо їх мотивації укладати індивідуальні освітні траєкторії та реального стану (на прикладі індивідуального вибору загальних (гуманітарних) навчальних дисциплін).

Ключові слова: навчальний процес, дисципліни вільного вибору студентів, індивідуальна освітня траєкторія, мотивація.

Abstract. *In the article, the results of the survey of students of Vinnytsia National Technical University on their motivation to conclude individual educational trajectories and the real situation are presented and analyzed (on the example of their individual choice of general (humanities) disciplines).*

Keywords: educational process, disciplines of free choice of students, individual educational trajectory, motivation.

Україна є членом Європейського простору вищої освіти (ЄПВО / ЕНЕА), відповідно має підтримувати його стандарти, серед яких «студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання». У керівному положенні ЄПВО зазначено: «Запровадження студентоцентрованого навчання і викладання є таким, що: поважає і враховує різноманітність студентів та їх потреби, уможливаючи гнучкі навчальні траєкторії» [1, с.11]. Нині українська вища освіта лише на шляху до впровадження цього стандарту повною мірою. Створення організаційних та психолого-педагогічних умов для укладання здобувачами вищої освіти індивідуальних освітніх траєкторій є важливим завданням у процесі модернізації вищої освіти України.

Поняття «індивідуальна освітня траєкторія», «гнучкі траєкторії навчання», «індивідуальний фахово-предметний простір студента», «індивідуальна стратегія навчання», які нині активно використовують у вітчизняному науково-педагогічному дискурсі, є суміжними, мають свої відмінності, вони багатоаспектні, відтак багатозначні. Але їх, на наш погляд, об'єднує один важливий складовий елемент – право студентів на вільний вибір дисциплін для формування індивідуального навчального плану та можливість його реалізувати.

Таке право студентів ЗВО закріплено статтею 62 Закону України «Про вищу освіту»: здобувачі вищої освіти мають право на «вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти» [2].

В межах міжнародного проекту «Інноваційний університет і лідерство»: фаза V «Інтердисциплінарність та міжгалузевість» (жовтень 2019 р. – липень 2020 р.), в якому авторка статті брала участь, у червні 2020 р. було проведено пілотне опитування студентів ВНТУ щодо їх досвіду й готовності формувати власні освітні траєкторії в межах навчання в університеті, а саме у виборі загальних (гуманітарних) дисциплін. В опитуванні взяли участь 107 студентів 1 курсу всіх факультетів Вінницького національного технічного університету (далі – ВНТУ). Результати цього опитування, а також аналізу теоретичних досліджень проблеми дають підстави говорити про ряд організаційних та психолого-педагогічних проблем, пов'язаних з імплементацією цієї норми Закону.

У 2019 / 2020 навчальному році студенти ВНТУ мали можливість обирати загальні дисципліни за новим «Положенням про вільний вибір навчальних дисциплін студентами ВНТУ» [3]. Студенти 1-го курсу обрали загальну (гуманітарну) дисципліну для вивчення її на 2-му курсі навчання з-поміж 10 дисциплін, пропонованих кафедрою філософії та гуманітарних наук ВНТУ. На рисунку 1 показано, як розподілилися відповіді респондентів на запитання анкети «Яку загальну дисципліну з переліку дисциплін вільного вибору ви обрали в 1-у хвилю виборів?». Як видно, усі подані дисципліни стали об'єктом вибору. Але за результатами 2-ї хвилі, студенти обрали 3 дисципліни: «Психологія особистості», «Способи протидії маніпуляціям свідомістю», «Медіаграмотність і критичне мислення». Така ситуація потребує аналізу.

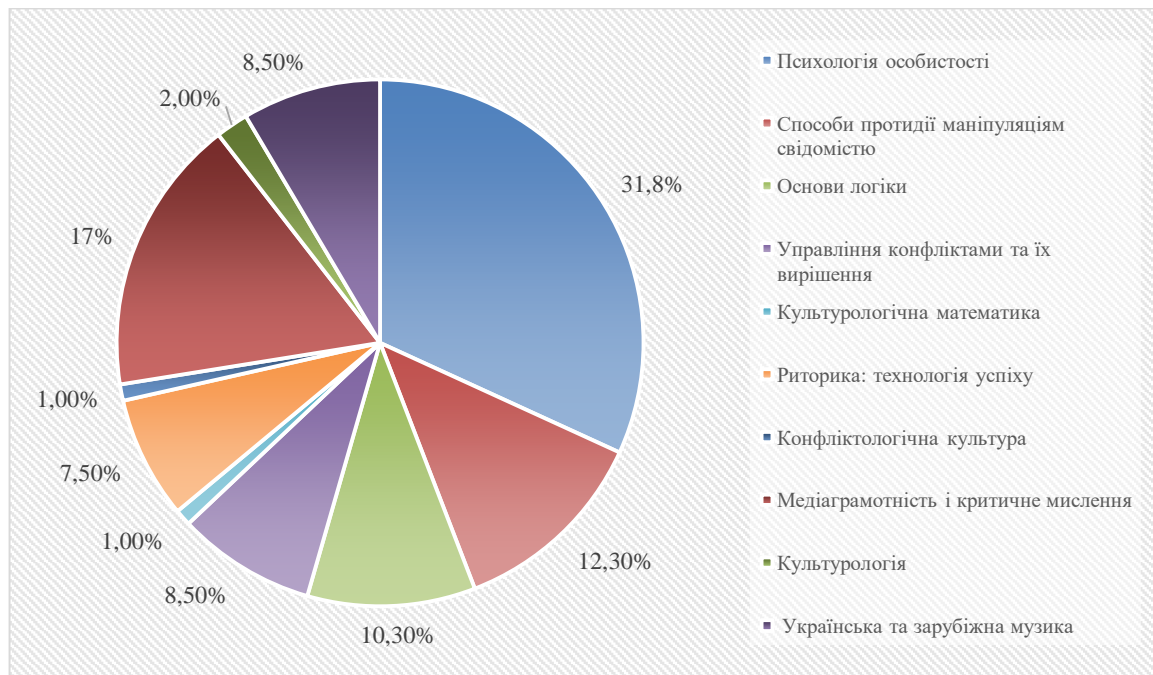

Рис. 1 - Рейтинг загальних (гуманітарних) дисциплін вільного вибору (перша хвиля)

Ми дослідили мотивацію студентів у виборі дисципліни: в організаційному (рисунок 2) та змістовому (таблиця 2) аспекті.

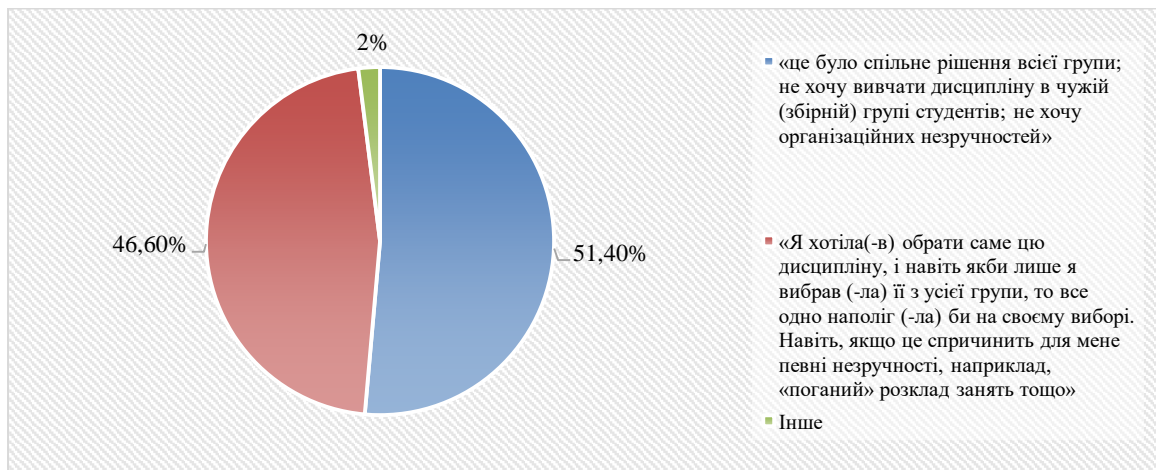

Рис. 2 – Мотивація вибору загальних (гуманітарних) дисциплін: організаційний аспект

Таблиця 1

Мотивація вибору загальних (гуманітарних) дисциплін: змістовий аспект

«Які з поданих міркувань відповідають вашому вибору (змістовий аспект)?»	
Пропоновані варіанти відповідей	Кількість респондентів
«Ця дисципліна потрапляє в коло моїх інтересів, містить багато цікавої інформації і збагатить мою ерудицію. Думаю, можна буде більше слухати викладача, ніж проявляти власну активність».	60,7%
«Це практично орієнтований курс. Сподіваюся в ньому розвинути свої особистісні якості, передбачаю, що буде багато інтерактиву».	35,5%
«Обрана дисципліна мені видалася «легшою», ніж інші для опанування й здачі заліку».	15,9%
«О, це щось нове і невідоме для мене! Маю мало знань з цієї сфери, треба вибрати».	32,7%
«За змістом мені сподобалася інша дисципліна, але більшість вибрала цю».	6,5%

Відповіді на запитання «Роблячи вибір, чи зважали ви на те, хто викладає пропоновані дисципліни?» розподілилися так: 52,3% – «ні»; 46,7% – «так». Яким чином постать викладача дисципліни вплинула на вибір студентів показують результати, подані в таблиці 3.

Постать викладача у виборі дисциплін

Яке з поданих міркувань про викладача найбільше відповідає вашому вибору	
Пропоновані варіанти відповідей	Кількість респондентів
«Мене не лякає, що викладач вимогливий і принциповий, головне, щоб був професіоналом і цікавою особистістю, давав реальні знання й уміння. Інакше нащо гаяти час на цю дисципліну»	38,4%
«Чув (-ла), що цей викладач – цікава особистість, легкий у спілкуванні в нього цікаві, нетрадиційні, змістовні і корисні заняття»	37,4%
«Мені все одно, який чи викладач - професіонал, чи він нудний, чи цікавий. Головне - щоб здати було легко».	8,4%
«Цей викладач не нудний і невимогливий, завдання, завдання у цьому курсі будуть легкі і не заберуть багато часу».	5,7%
«Цей викладач – вимогливий і принциповий, тому будуть проблеми, треба вибирати іншу дисципліну».	2,7%
Інше	7,4%

Результати опитування спонукають зробити висновок, що більшість студентів ВНТУ, замість відстоювання свого права на індивідуальний вибір, поки що йдуть легшим, зручнішим шляхом: груповою освітньою траєкторією. Бачимо тут широкий спектр взаємопов'язаних можливих причин:

- 1) юний вік першокурсників (17–18 років) та брак відповідного досвіду в загальноосвітній школі;
- 2) страх, дискомфорт, уникання ситуації опинитися в іншій (чужій, неформатній) групі, який перевищив цікавість, прагнення нових можливостей, що їх дає розбудова індивідуальної освітньої траєкторії (розширення соціального простору, досвід спілкування з новими людьми, як наслідок новий старт у лідерських та інтелектуальних перегонях в різних / інших студентських групах, здобуття нових соціальних навичок тощо);
- 3) несформованість такої важливої риси здобувачів вищої освіти, як суб'єктність;
- 4) індиферентне ставлення студентів технічного ЗВО до загальних (гуманітарних) дисциплін;
- 5) вузьке розуміння професіоналізму, недооцінка загальних компетентностей, які сьогодні мають визначальне значення в реальному секторі [4] і на забезпечення яких спрямовані загальні дисципліни, зокрема, усі без винятку з пропонованого переліку (рис. 1);
- 6) неефективні механізми реалізації права на вільний вибір дисциплін чи їх брак;
- 7) брак відповідних традицій університетського середовища.

Залишаються неоприятливими пояснення того, як узгоджуються між собою два факти. З одного боку, 46,6% респондентів заявили: «навіть якби лише я вибрав (-ла) її з усієї групи, то все одно наполіг (-а) би на своєму виборі»; з іншого – в реальності маємо лише груповий узгоджений вибір загальних (гуманітарних) дисциплін.

Важливо зазначити, що результати опитування виявили стійкий запит студентів (сумарно – 75,8%) на викладача з розвиненими особистісними, професійними, педагогічними якостями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с.
2. Про вищу освіту: Закон України 15-56 VII. 2014 р. Редакція від 25.09.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 1. 03. 2021 р.)
3. Положення про вільний вибір навчальних дисциплін студентами ВНТУ, 2019 р. Ел.ресурс. – Режим доступу: <https://metod.vntu.edu.ua/card.php?lang=uk&id=1027> (дата звернення: 1. 03. 2021 р.)
4. The Future of Jobs Report 2020. World Economic Forum [ePub]. – Retrieved from: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf (дата звернення: 1. 03. 2021 р.)

Залюбивська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Oksana B. Zaliubivska – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua